

FIGURA I ORNAMENT – JOHANNES KOMERSTEINER I NJEGOV KRUG

Veličanstvena retrospektiva djela oca sjevernohrvatskog baroknoga kiparstva u MUO

U Muzeju za umjetnost, 10. ožujka 2016., otvorena je izložba *Figura i ornament – Johannes Komersteiner i njegov krug* na kojoj se po prvi put na jednom mjestu moglo vidjeti devedesetak djela tog rodonačelnika baroknoga kiparstva sjeverne Hrvatske. Riječ je o izložbi koja je plod dugogodišnjih istraživanja dr. sc. Nele Tarbuk, kustosice Muzeja za umjetnost i obrt, koji čuva dva Komersteinerova, zacijelo najvrjednija, sačuvana djela: ostatke oltara sv. Marije i sv. Ladislava, koji su do Bolléove “regotizacije” resili apside Zagrebačke katedrale. Uz njih su se na izložbi mogla vidjeti i brojna druga Komersteinerova djela, kao i djela imenom nam uglavnom nepoznatih majstora koji su djelovali pod njegovim neposrednim utjecajem, nažalost tek rijetko dosižući kvalitativnu razinu učiteljeva kiparskog izraza.

Dr. sc. Nela Tarbuk, autorica izložbe

S izložbe u MUO (detalji)

Prema istraživanjima dr. Nele Tarbuk, Komersteiner se vjerojatno rodio u Kitzbühlu u sjevernom Tiroлу, regiji koja je dala neke od ponajboljih majstora srednjoeuropskog baroka, odakle su se, trbuhom za kruhom razmili u udaljene krajeve, šireći – u Komersteinerovom slučaju – svoj prvorazredni, prepoznatljiv likovni izraz sve do samih rubnih dijelova Habsburškog Carstva. Arhivski dokumenti pokazuju da je nakon boravka u Švapskoj (Birlingen), gdje se oženio 1654., Johannes tj. Ivan Komersteiner najprije došao u Ljubljano, u kojoj se – vjerojatno nakon smrti prve supruge – 1673. iznova ženi, no godine koje je proboravio ondje ostaju nam nejasne i enigmatične, jer u Ljubljani gotovo da nema kiparskoga djela koje bi mu se sa sigurnošću moglo pripisati.

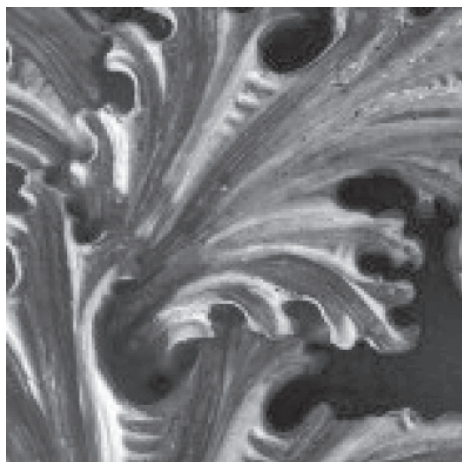
Komersteiner u Zagreb nakratko dolazi na poziv tada elitnog reda isusovaca za koje 1676. izvodi kameni kip svetoga Franje Ksaverskog u njihovoj crkvi svete Katarine na Gornjem Gradu, no tom kipu danas nema ni traga. U sljedećem desetljeću, nakon trajnog preseljenja u Zagreb, Komersteiner izrađuje spomenute veličanstvene oltare sv. Marije i sv. Ladislava (1687.-90.) za Zagrebačku prvostolnicu, za koju izrađuje i oltar sv. Emerika čije dijelove je također moguće vidjeti na izložbi u Muzeju

*Johannes Komersteiner, detalj ornamenta
(foto: M. Krištofić)*

za umjetnost i obrt, a inače još od 18. st. rese glavni oltar kapele sv. Fabijana i Sebastijana u Vurotu.

Komersteinerov umjetnički izraz, formiran u Tiroлу, a možda i u sjevernoj Italiji, u ratovima iscrpljenu i napaćenu pograničnu hrvatsku sredinu donosi cijeli niz novina. Ponašnije, to je izvanredno živi i bogati akantov

*Johannes Komersteiner, detalj ornamenta
(foto: M. Krištofić)*

*Johannes Komersteiner, detalj ornamenta
(foto: M. Krištofić)*

ornament koji resi mnoge njegove oltare, smjeњуjući na njima do tada prevladavajući izvještačeni maniristički motiv hrskavice.

Dalje, Komersteiner afirmira novu, posve baroknu skulpturalnost ljudske figure koju određuje jaki kontrapost i uz tijelo usko pripijena, draperija koja poput "druge kože" odražava građu tijela svetačkih likova, posvjedočujući tako, uz izražajne fizionomije lica ne samo talent, nego i iznimnu količinu truda i mara koje je Komersteiner ulagao u oblikovanje svojih skulptura i reljefa.

S izložbe u MUO (detalj)

I konačno, tu je skladan, tipično barokni spoj figure i ornamenta, redovit na Komersteinerovim oltarima, a osobito ljubak i dražestan u prikazima anđelčića koji proviruju iz bogatog oltarnog akantusova lišća.

Premda je relativno malo njegovih djela sačuvano, i to je dovoljno da zaključimo da Komersteiner svoj izniman opus nije mogao izraditi sam. Među djelima koja djelomično odstupaju od njegova prepoznatljiva stila, te bi mogla biti rad vrlo talentiranoga suradnika, ili majstora stasalog u istom likovnom okružju, valja ponajprije spomenuti kipove sv. Margarete i sv. Marije Magdalene, koji vjerojatno potječu iz župne crkve sv. Anastazije u Samoboru.

Među majstorovim učenicima i sljedbenicima osobito je plodan bio tzv. Majstor širokih usta, u kojem možda treba prepoznati Mihaela Komersteinerja, Ivanova sina iz prvog braka, čija djelatnost nam je poznata iz sačuvanih arhivskih dokumenata.

Zahvaljujući studioznosti pristupa djelu ovog koliko zanimljivog i značajnog, toliko još uvijek djelomice zagonetnog kipara, izložba dr. sc. Nele Tarbuk *Johannes Komersteiner i njegov krug* – koja nakon Zagreba seli u Ljubljanu – najvjerojatnije predstavlja muzejski događaj godine, a posve sigurno najznačajniju izložbu na temu domaćeg baroka, još tamo od izložbe *Universum sacrum* (2003.) Hrvatskog povijesnoga muzeja, na kojoj su također bila izložena i Komersteinerova djela, no njihovo pravo mjesto unutar kiparova opusa možemo vidjeti tek sada, na netom otvorenoj retrospektivi u Muzeju za umjetnost i obrt. Uz izložbu su, od 22. do 25. ožujka 2016., organizirane i tematske kreativne radionice.

(Izvor: *Narod. hr*; 13.03.2016.)

Ante Vranković